

NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA

Ý NGHĨA TÊN NHÂN VẬT TRONG CÁC TÁC PHẨM VĂN HỌC NGA TRƯƠNG THỊ BÉ*

TÓM TẮT: Nhân vật trong các tác phẩm văn học Nga thường được xây dựng để phản ánh các hiện thực xã hội và quan niệm của nhà văn về cuộc sống. Khi xây dựng nhân vật, tác giả gắn chúng với các vấn đề trung tâm của tác phẩm, qua đó tạo dựng một "nhân mác" đặc trưng cho mỗi nhân vật. Nhân mác này giúp độc giả nhận diện được bản chất, tính cách, số phận của nhân vật và nội dung bao quát của tác phẩm. Bài viết này nghiên cứu tên gọi các nhân vật trong một số tác phẩm của A.S. Pushkin, N.V. Gogol, F.M. Dostoevsky,...; phân tích ý nghĩa và mối quan hệ giữa tên gọi với hình tượng nhân vật nhằm làm rõ sự hấp dẫn của tu từ trong văn học Nga, cung cấp cái nhìn sâu sắc hơn về các tác phẩm kinh điển này.

TỪ KHÓA: Văn học Nga; ý nghĩa tên riêng; tên riêng tiếng Nga; tên Nga cổ; tên nhân vật.

NHẬN BÀI: 22/01/2025.

BIÊN TẬP-CHỈNH SỬA-DUYỆT ĐĂNG: 14/03/2025

1. Đặt vấn đề

Như đã biết, tên riêng là một hiện tượng văn hóa phản ánh lịch sử, địa lí, phong tục và tín ngưỡng của dân tộc. Trong tiếng Nga, tên riêng có nhiều biến thể khác nhau, là nguồn tư liệu phong phú cho các nhà văn Nga khi sáng tác tác phẩm văn học. Tên riêng đóng vai trò quan trọng như một phương tiện đặc biệt để thể hiện và cụ thể hóa hình tượng nhân vật, góp phần hình thành thái độ của người đọc đối với mỗi nhân vật cụ thể. Chức năng của tên riêng trong các tác phẩm văn học có những đặc thù riêng, vì chúng là yếu tố hình thức không thể thiếu trong một tác phẩm nghệ thuật.

B. Tomasevsky chỉ ra rằng: *"Phương pháp nhận diện một nhân vật là qua "đặc điểm" của anh ta. Đặc điểm này là một hệ thống các nguyên nhân gắn chặt với nhân vật đó. Theo nghĩa hẹp, "đặc điểm" được hiểu là những yếu tố quyết định tâm lí, tính cách của nhân vật. Yếu tố mô tả tính cách đơn giản nhất là đặt tên cho nhân vật của mình"* [tr.215].

Tên nhân vật trong tác phẩm văn học Nga thường chứa đựng thông tin văn hóa rõ rệt, chủ yếu xuất phát từ tôn giáo, và có thể phản ánh đặc điểm, phẩm chất, địa vị, nghề nghiệp, cũng như tầng lớp xã hội của các nhân vật. Tên riêng cũng đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển của văn học Nga và việc truyền bá văn hóa Nga ra thế giới.

2. Cội nguồn ngôn ngữ và văn hóa chứa đựng trong tên nhân vật trong tác phẩm văn học Nga

Sự phát triển của tên riêng tiếng Nga đã trải qua một quá trình lâu dài, phức tạp và nhiều khó khăn. Mãi đến sau Cách mạng tháng Mười Nga năm 1917, cấu trúc tên gọi "Tên đệm - Tên - Họ" mới được pháp luật xác nhận và trở thành hình thức quy định chính thức và yêu cầu mọi người tuân thủ.

Ban đầu, người Nga dùng những đặc trưng của con người, sự vật, hiện tượng tự nhiên và đặc điểm môi trường xung quanh để đặt tên. Ví dụ, tên có thể được dựa trên màu da, màu tóc, ngoại hình, tính cách, hành vi, hoặc thậm chí là tên của các loài động vật, thực vật. Tên gọi trong giai đoạn này được gọi là "tên Nga cổ".

Kể từ khi Nga chấp nhận Cơ đốc giáo làm Quốc giáo vào năm 988, việc đặt tên theo danh sách tên Cơ đốc giáo trở thành quy định. Với sự phát triển mạnh mẽ của Cơ đốc giáo, từ cuối thế kỉ XVII đến đầu thế kỉ XVIII, tên trong niên giám đã dần thay thế tên Nga cổ. Tuy nhiên, tên Nga cổ vẫn tồn tại song song và không thể bị xóa bỏ hoàn toàn, bởi chúng đã có lịch sử sử dụng gần một nghìn năm. Tên Nga cổ dần trở thành biệt hiệu (прозвище) - một phần không thể thiếu trong tên riêng. Khi cấu

*Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Đà Nẵng; Email: ttbe@ufl.udn.vn

trúc tên riêng trở nên hoàn chỉnh hơn và biệt hiệu không còn cần thiết, chúng đã biến thành Họ, cuối cùng ẩn giấu trong Họ. Hiểu được lịch sử phát triển của “Tên biệt - Tên cổ” giúp giải thích vì sao Họ của người Nga lại có ý nghĩa vô cùng phong phú. Đặc điểm của tên và biệt hiệu cổ xưa là chúng phản ánh những đặc trưng của con người, như ngoại hình, tính cách, hành vi, khuyết điểm hoặc nghề nghiệp. Ngày nay, những đặc trưng này vẫn được phản ánh trong Họ, tạo thành ý nghĩa của Họ trong văn hóa và xã hội Nga. Ví dụ:

Nhà văn Maxim Gorky (Максим Горкий), tên thật là Aleksei Maximovich Peshkov (Алексей Максимович Пешков), đã chọn bút danh Горкий (bắt nguồn từ từ ‘горький’ có nghĩa là “đau đớn” hoặc “cay đắng”) để thể hiện tâm trạng của mình khi đối diện với thực tế đen tối của xã hội Nga lúc bấy giờ. Bút danh này sau đó trở nên nổi tiếng và dần thay thế họ thật của ông. Tương tự, tiểu thuyết gia vĩ đại Lev Tolstoy (Лев Николаевич Толстой) có họ Толстой (bắt nguồn từ từ ‘толстый’ có nghĩa là “béo phì” hoặc “mạnh mẽ”), phản ánh một gia đình có truyền thống lâu dài, nơi các thành viên đều có tài năng nổi bật.

Ngày nay, Họ trong tiếng Nga có thể không còn phản ánh đặc điểm riêng của mỗi cá nhân mà thay vào đó là một truyền thống gia đình, và ý nghĩa nguyên thủy của Họ cũng dần bị lãng quên qua các thế hệ. Vì vậy, người Nga hiện nay thường không chú trọng đến ý nghĩa của Họ. Tuy nhiên, trong các tác phẩm văn học, tên của nhân vật vẫn giữ được những ý nghĩa này. Tên nhân vật đã trở thành chủ đề nghiên cứu quan trọng trong giới tu từ học Nga. Theo V.A. Nikonov (В.А. Никонов), *“Tác giả càng nổi tiếng càng cẩn thận hơn khi chọn tên cho các nhân vật của mình”* [tr.233]. Các nhà văn Nga đã khéo léo sử dụng những ý nghĩa của tên riêng để đặt tên và họ cho các nhân vật trong tác phẩm của mình, qua đó gián tiếp miêu tả tính cách, nghề nghiệp và số phận của họ.

2.1. Vai trò của tên gọi trong tác phẩm văn học Nga đối với việc hình thành nhân vật

Các nhà văn Nga đã sáng tạo ra nhiều hình tượng văn học sinh động trong các tác phẩm của mình. Nhiều nhân vật được đặt tên một cách độc đáo, không chỉ thể hiện sự sáng tạo nghệ thuật của tác giả mà còn hàm chứa những đánh giá, cảm xúc về nhân vật, như sự khen chê, yêu ghét, hoặc những ý nghĩa tiềm ẩn liên quan đến phẩm chất đạo đức, nghề nghiệp, tính cách, và các đặc điểm khác của nhân vật. Những tên gọi này không chỉ tạo ấn tượng mạnh mẽ mà còn gợi mở nhiều liên tưởng, suy ngẫm cho người đọc về thế giới nội tâm và số phận của nhân vật.

Ngôn ngữ và văn hóa độc đáo trong tên nhân vật thường được thể hiện qua ba khía cạnh chính:

Thứ nhất, gợi ý nghề nghiệp, nguồn gốc, vai trò xã hội của nhân vật

Trong Mảnh 1, Cảnh 5 vở kịch “Quan thanh tra” (Ревизор) của nhà văn N.V. Gogol, có một câu thoại của quan tòa quận về việc bố trí cảnh sát: “...cảnh sát Pugovicin (Пуговичин) cao lớn, và anh ta được yêu cầu đứng trên cầu để làm cho thành phố trông mạnh mẽ hơn...”. Tên Pugovicin bắt nguồn từ từ “пуковица” (khuy, nút), gợi lên hình ảnh cảnh sát trong đồng phục có nhiều khuy áo. Mặc dù tác giả không mô tả chi tiết về nhân vật, chỉ sử dụng Họ để gợi lên hình ảnh một viên cảnh sát đứng gác trên cầu, người đọc vẫn có thể dễ dàng hình dung được đặc điểm này.

Trong tác phẩm “Taras Bulba” (Тарас Бульба) của Gogol, tác giả cũng sử dụng tên gọi để gợi ý nghề nghiệp của nhân vật. Một chiến binh Cossack dũng cảm tên là Lemish (Лемеш), từ Лемеш bắt nguồn từ лемех (lưỡi cày), một công cụ quan trọng trong công việc của nông dân, qua đó phản ánh rõ ràng xuất thân nông dân của nhân vật này. Ngoài ra, trong Taras Bulba, ba chiến binh Cossack mang họ Pysarenko (Пысаренко), từ писарь có nghĩa là “thư ký”, trực tiếp chỉ nghề nghiệp của họ.

Nhà ngụ ngôn nổi tiếng Ivan Krylov (И.А. Крылов) cũng sử dụng tên gọi để chỉ rõ nghề nghiệp của các nhân vật trong tác phẩm của mình. Trong vở hài kịch “Những người nghịch ngợm” (Проклязники), ông đã đặt tên cho ba nhà thơ là Rifmokhvat (Рифмохват), Pifmokrat (Рифмокрад) và Tanislov (Тянислов). Tên Rifmokhvat và Pifmokrat đều bắt nguồn từ từ рифма (vần, bài thơ), trong khi Tanislov bắt nguồn từ слово (từ), qua đó phản ánh nghề nghiệp thơ ca của các nhân vật này. Ông cũng đặt tên cho một bác sĩ là Lancetin (Ланцетин), liên quan đến thuật ngữ y học ланцет (lưỡi dao, dao mổ), nhằm làm rõ nghề nghiệp của nhân vật.

Thứ hai, khắc họa nét tính cách nhân vật

Tên nhân vật không chỉ phản ánh nghề nghiệp mà còn gắn liền với tính cách của nhân vật, và đây là một phương pháp phổ biến trong văn học Nga. Trong giai đoạn văn học cổ điển Nga, việc sử dụng tên riêng để miêu tả tính cách của nhân vật là một đặc điểm dễ nhận thấy. Các họ như Prostakov (Простакон) và Dobrodeev (Добродеев) là những ví dụ điển hình. Tên Prostakov xuất phát từ từ ‘простой’ (đơn giản), mô tả những người có tính cách ngây thơ, thậm chí là ngốc nghếch. Tương tự, Dobrodeev bắt nguồn từ ‘добро’ (tốt), chỉ những người có tính cách tử tế, hiền lành. Những họ này không chỉ là tên gọi mà còn là một dạng “nhãn mác”, giúp người đọc dễ dàng nhận diện được phẩm chất đạo đức của nhân vật, có thể là “người tốt” hay “kẻ xấu”.

Trong vở kịch nổi tiếng “Quan thanh tra” (Ревизор) của N.V. Gogol, tên đầy đủ của thị trưởng là Anton Skovoznik Dmukhanovsky (Антон Сквозник Дмухановский). Họ Skovoznik (Сквозник) bắt nguồn từ từ ‘сквозной’, có nghĩa là gian xảo, lừa đảo, phản ánh tính cách của một nhân vật xảo quyệt. Tên đệm Dmukhanovsky (Дмухановский) có thể dịch là “thối phồng”, một chi tiết cho thấy sự phóng đại và giả dối của nhân vật này. Từ đó, Gogol đã khéo léo sử dụng tên gọi để phản ánh một cách tinh tế đặc điểm tính cách của nhân vật, mà không cần phải miêu tả quá rõ ràng.

Bước sang thế kỉ XIX, văn học Nga tiếp tục phát huy việc sử dụng tên gọi như một công cụ miêu tả nhân vật, nhưng không còn chỉ đơn thuần là nhãn mác như trong văn học cổ điển. Tên nhân vật lúc này không chỉ đơn giản cung cấp những gợi ý, mà còn tạo ra những liên tưởng sâu sắc, giúp người đọc hình dung rõ hơn về tính cách và thế giới nội tâm của họ.

Trong bộ phim hài kịch “Những tai họa thông minh” (Горе от ума) của A.S. Griboyedov, ý nghĩa của tên nhân vật được thể hiện một cách ngầm ẩn, không quá thẳng thắn, mà vẫn truyền tải rõ nét tính cách của các nhân vật. Chẳng hạn, tên Molchalin (Молчалин) của thư ký Aleksei bắt nguồn từ từ ‘молчать’ (im lặng, giữ kín), ám chỉ một người có tính cách thận trọng, kiệm lời và luôn tìm cách giữ mình an toàn, không lộ diện. Tên gọi này không chỉ là dấu hiệu của nghề nghiệp mà còn phản ánh một phần bản chất của nhân vật: người sống khép kín và thiếu sự chân thành.

Tiểu thuyết “Evgeny Onegin” (Евгений Онегин) của A.S. Pushkin (А.С. Пушкин) là tác phẩm hiện thực đầu tiên trong văn học Nga. Nhân vật chính, Evgeny Onegin (Онегин), là một quý tộc trẻ tuổi có học thức, nhưng lại sống thờ ơ và chán chường với cuộc sống thượng lưu. Anh đến thăm người chú bị bệnh tại một trang trại ở nông thôn với hy vọng tái tạo sức sống trong thiên nhiên, nhưng điều này lại phản tác dụng. Onegin từ chối một cách tàn nhẫn tình cảm chân thành của Tatiana (Татьяна) và sau đó vô tình giết chết người bạn Lensky (Ленский) trong một cuộc đấu tay đôi. Anh hối hận và lang thang suốt ba năm, trong khi luôn cảm thấy thiếu thốn một mục tiêu sống rõ ràng. Họ Onegin (Онегин) của nhân vật chính gợi lên hình ảnh một hồ nước ở miền Tây Bắc nước Nga - hồ Onega (Онега), một hồ nước lớn có nguồn gốc từ sự tan chảy của băng trong kỉ băng hà. Hồ Onega thường bị đóng băng quanh năm, và khoảng thời gian đóng băng kéo dài này có thể liên tưởng đến tính cách của nhân vật. Việc Pushkin chọn tên này cho nhân vật chính có thể coi là một cách tinh tế để phản ánh bản chất lạnh lùng, thờ ơ và cực kì lí trí của Onegin. Như mặt hồ bị băng bao phủ, tâm hồn của Onegin cũng bị đóng băng, không dễ dàng bị khuấy động bởi tình cảm hay những mối quan hệ xã hội xung quanh.

Cuốn tiểu thuyết tâm lí - xã hội đầu tiên trong văn học Nga “Anh hùng thời đại chúng ta” (Герой нашего времени) của M.Yu. Lermontov (М.Ю. Лермонтов), giới thiệu nhân vật chính Pechorin (Печорин), một nhân vật có tên gắn liền với một dòng sông - sông Pechora (Печора). Sông Pechora chảy qua vùng Đông Bắc châu Âu của Nga và đổ vào vịnh Perchora ở biển Barents thuộc Bắc Băng Dương, nơi thường xuyên bị đóng băng trong khoảng thời gian dài từ tháng mười một đến tháng năm. Tương tự như con sông này, Pechorin là một sĩ quan quý tộc trẻ tuổi, đẹp trai, tài giỏi, nhưng lại cảm thấy mệt mỏi với tầng lớp quý tộc và không muốn hòa nhập với giai cấp thống trị suy đồi. Mặc dù mong muốn tạo ra sự khác biệt, anh ta không thể thoát khỏi những giới hạn của xã hội mình thuộc về. Trong một thế giới đạo đức giả, nơi mà sự thật không được tin tưởng và tình cảm chân thành bị chế nhạo, Pechorin đã học cách lừa dối và chôn giấu tình cảm của mình. Anh trở nên lạnh lùng và tàn

nhấn trong tình yêu và tình bạn, giống như con sông bị đóng băng lâu dài, không thể làm gợn lên bất kì làn sóng nào.

V.G. Belinsky (В.Г. Белинский) đã nhận xét rằng tên nhân vật, khi so sánh giữa Onegin của A.S. Pushkin và Pechorin của M.Yu. Lermontov, không nên được xem là một yếu tố độc lập, mà là một thuộc tính phản ánh đặc điểm và tính cách của nhân vật. Tên gọi trong văn học không chỉ là phương tiện để xác định nhân vật, mà còn là một phương thức tinh tế để mô tả sâu sắc tâm lí và thế giới nội tâm của họ, góp phần làm rõ các yếu tố tâm lí, xã hội mà tác giả muốn thể hiện trong tác phẩm. [В.Г. Белинский, tr.265].

Cha đẻ của văn xuôi Nga, N.V. Gogol, nổi bật với cách đặt tên rất tinh tế và đặc biệt cho các nhân vật trong các tác phẩm của mình. Để lựa chọn một cái tên phù hợp, Gogol thường xuyên suy nghĩ kĩ lưỡng và xem xét cẩn thận. Ông đặc biệt chú trọng đến ý nghĩa tên gọi, vì đây là một công cụ mạnh mẽ để thể hiện tính cách và tâm lí của nhân vật. Một ví dụ rõ ràng là nhân vật chính Ivan Alexandrovich Khlestakov (Иван Александрович Хлестаков) trong vở kịch Tổng thanh tra (Ревизор). Dù Khlestakov không phải là một công tử quý tộc thực thụ, anh ta sống một cuộc sống phù phiếm và chỉ biết hưởng lạc. Nhờ những lời nói dối trắng trợn, anh đã giành được sự tôn trọng và ngưỡng mộ của thị trường và những người khác. Họ Khlestakov (Хлестаков) bắt nguồn từ từ ‘хрестать’, trong từ điển của Dal, từ này có nghĩa là "nói dối", "nói xảo" và cũng có thể hiểu là "phun ra", "tuôn ra". Điều này phản ánh đúng tính cách của Khlestakov, người có thể phun ra những lời dối trá không ngừng, luôn khiến mọi người xung quanh tin tưởng vào những lời nói của mình.

Trong tác phẩm “Những linh hồn chết” (Мертвые души), một trong những tác phẩm hiện thực nổi bật của Gogol, họ của các địa chủ trong câu chuyện cũng phản ánh những đặc điểm tính cách rất đặc trưng và điển hình. Tác phẩm này, với việc mô tả một xã hội đầy tham nhũng và đạo đức giả, phản ánh một cách sinh động và sắc bén hiện thực xã hội Nga qua những cái tên của các nhân vật. Các họ này không chỉ đơn thuần là nhãn mác, mà là những dấu hiệu tinh tế mà Gogol sử dụng để phê phán các tầng lớp xã hội đương thời.

Chủ đất đầu tiên mà Pavel Ivanovich Chichikov (Павел Иванович Чичиков) - một thanh niên trẻ tuổi thuộc tầng lớp trung lưu - đến thăm là Manilov (Манилов). Manilov có vẻ ngoài sáng sủa với đôi mắt xanh, mái tóc sáng và nụ cười dễ mến, nhưng ẩn dưới vẻ ngoài tươi tắn ấy là một tâm hồn trống rỗng và lời nói nghèo nàn. Manilov say mê những tưởng tượng mơ mộng và đắm chìm trong những cuộc vui bình dị. Họ Манилов bắt nguồn từ từ ‘манить’, có nghĩa là “thu hút, hấp dẫn, khao khát”. Ngữ nghĩa này phản ánh hai khía cạnh trong tính cách của nhân vật: một là vẻ ngoài hào nhoáng và cuốn hút của anh ta, hai là khát vọng mơ mộng, khao khát những giấc mơ ngọt ngào, nhưng lại thiếu thực tế. Sau khi rời khỏi trang viên của Manilov, Chichikov đến ở với bà chủ nhà Korobochka (Коробочка), một người phụ nữ giỏi trong việc quản lí tài chính. Dù bà ta giàu có về vật chất, nhưng tinh thần lại rất nghèo nàn; bà chỉ biết biến sản phẩm thành tiền mà không có chút hiểu biết nào khác. Tên gọi Коробочка (từ ‘коробок’ nghĩa là "hộp diêm") rất phù hợp với tính cách và lối sống của bà. Họ này ám chỉ một tâm hồn khép kín, nhỏ bé như chiếc hộp diêm, và trang trại là toàn bộ thế giới của bà - chỉ có vật chất mà thiếu đi sự phát triển về tinh thần. Tiếp theo, Chichikov gặp Nozdryov (Ноздрёв), một nhân vật có tính cách cứng đầu và dễ gây rắc rối. Họ Ноздрёв bắt nguồn từ từ “нос” (mũi), với nghĩa đen là “mũi” và nghĩa bóng là “mặt trước, đầu, dễ thấy, thu hút sự chú ý”. Điều này phản ánh tính cách của Nozdryov - một người luôn gây sự chú ý và dễ nổi giận, không ngừng tranh cãi và không bao giờ chấp nhận ý kiến khác. Tính bướng bỉnh và gây rắc rối của anh ta được thể hiện rõ nét qua tên gọi này.

Trong truyện ngắn “Cái chết của một quan chức” (“Смерть чиновника”) của Anton Chekhov, nhân vật Chervyakov (Червяков), một quan chức nhỏ, vô tình hắt hơi khi xem kịch và làm bắn nước bọt lên đầu vị tướng. Mặc dù vị tướng không để ý, Chervyakov vẫn lo lắng xin lỗi liên tục và cuối cùng chết vì sự giày vò tâm lí. Họ Червяков bắt nguồn từ ‘червь’ (con giun), tượng trưng cho nỗi giày vò và tính cách nhút nhát, làm nổi bật sự yếu đuối và sợ hãi của nhân vật.

Thứ ba, dự đoán số phận nhân vật

Trong tác phẩm “Chiếc áo khoác” (“Шинель”) của Gogol, nhân vật Akaky Akakiyevich Bashmachkin (Акакий Акакиевич Башмачкин) là một viên chức nghèo khó, sống cuộc đời tẻ nhạt và bị xã hội coi thường. Anh ta dành cả đời mình để chép văn thư, và vì không có tiền mua sắm, chiếc áo khoác cũ đã khiến anh phải chịu đựng cái lạnh suốt mùa đông. Sau khi tiết kiệm đủ tiền, anh mua được một chiếc áo khoác mới, nhưng chỉ để bị cướp mất trên đường về nhà. Sự lạnh lùng và thô lỗ của mọi người đối với anh không thay đổi, dù anh có chiếc áo mới. Cuối cùng, anh bị sốc, qua đời trong đau đớn. Họ Башмачкин bắt nguồn từ từ ‘башмак’ (giày), tượng trưng cho một cuộc đời bị giày xéo, bị chà đạp và đầy tủi nhục. Tên gọi này phản ánh số phận bi thảm của nhân vật, một kẻ nhỏ bé bị xã hội đối xử tàn nhẫn, không được công nhận và chịu đựng sự khinh miệt suốt cuộc đời.

Trong tiểu thuyết “Chân dung” (“Портрет”) của Gogol, nhân vật chính Chartkov (Чартков) là một họa sĩ trẻ tài năng, nhưng nghèo khó đến mức không thể lo nổi cuộc sống hàng ngày. Một ngày, anh mua một bức chân dung của một người đàn ông lạ trong bộ trang phục châu Á, và từ đó, cuộc đời anh thay đổi. Trong giấc mơ, ông lão trong bức tranh xuất hiện và mang theo một túi tiền. Ngày hôm sau, anh phát hiện một túi tiền vàng rơi ra từ khung tranh, giúp anh có đủ tiền để sống cuộc đời giàu sang, nhưng tài năng nghệ thuật của anh dần biến mất. Anh trở thành một kẻ keo kiệt, khổ nạn, phá hủy những kiệt tác mình từng ngưỡng mộ và cuối cùng phát điên, qua đời trong đau đớn. Họ Чартков bắt nguồn từ từ черт, có nghĩa là "quỷ" hay "ác quỷ". Tên gọi này ám chỉ số phận bi thảm của nhân vật, người đã đánh mất linh hồn của mình để đổi lấy sự giàu có và danh vọng. Chartkov dần sa ngã, rơi vào con đường đồi bại và cuối cùng trở thành một "ác quỷ" trong chính cuộc sống của mình.

Qua việc phân tích các nhân vật và nội dung trong các tác phẩm văn học Nga nêu trên, có thể nhận thấy rõ sự dụng tâm của các nhà văn trong việc lựa chọn tên gọi cho các nhân vật của mình. Việc đặt tên cho các nhân vật không chỉ đơn thuần là một phương tiện nhận diện, mà còn là công cụ nghệ thuật giúp thể hiện sâu sắc tính cách, số phận và mối quan hệ của các nhân vật với thế giới xung quanh. Các tên gọi này được lựa chọn một cách tỉ mỉ, kết hợp nhuần nhuyễn với nội dung tác phẩm và ý nghĩa tiềm ẩn, tạo thành một phần không thể tách rời trong việc truyền đạt thông điệp và tư tưởng mà tác giả muốn gửi gắm. Điều này không chỉ giúp người đọc hiểu rõ hơn về hình tượng nhân vật, mà còn mở rộng nhận thức về phong cách sáng tạo độc đáo và tinh tế của các nhà văn Nga.

2.2. Bàn về ý nghĩa của tên nhân vật trong văn học Nga

Trong các tác phẩm văn học cổ điển của Nga, việc đặt tên cho nhân vật không phải là một hành động ngẫu nhiên hay tùy tiện. Tên của các nhân vật thường phản ánh một phần tính cách, số phận, hoặc nghề nghiệp của họ, đặc biệt là các nhân vật chính. Các nhà văn Nga, đặc biệt là những tác giả lớn như Gogol, Tolstoy, và Pushkin, đều sử dụng tên gọi như một công cụ nghệ thuật để làm nổi bật đặc điểm nhân vật và gửi gắm thông điệp tư tưởng của tác phẩm.

Qua quá trình nghiên cứu và phân tích, có thể nhận thấy rằng mỗi cái tên trong văn học Nga đều có ý nghĩa đặc biệt, đóng vai trò quan trọng trong việc tạo dựng hình ảnh và tính cách nhân vật. Dưới đây là một bảng thống kê tỉ lệ ý nghĩa của tên các nhân vật mà các tác giả văn học Nga thường sử dụng, giúp người đọc có cái nhìn sâu sắc hơn về cách các nhà văn sử dụng tên gọi để thể hiện những khía cạnh khác nhau của nhân vật.

Bảng 1. Ý nghĩa của tên nhân vật trong các tác phẩm văn học Nga

Ý nghĩa	Tỉ lệ %
Gợi ý nghề nghiệp của nhân vật	36,9
Khắc họa nét tính cách nhân vật	52,6
Dự đoán số phận nhân vật	10,5

Ấn tượng đầu tiên của người đọc đối với một tác phẩm văn học luôn gắn liền với các nhân vật. Và tên gọi chính là tấm gương phản chiếu tính cách, nghề nghiệp, cũng như số phận của nhân vật đó.

Theo kết quả từ Bảng 1, có đến 52,6% tên của nhân vật trong các tác phẩm văn học Nga gợi mở về tính cách, 36,9% phản ánh nghề nghiệp, và 10,5% có thể dự đoán số phận của nhân vật.

Dữ liệu này cho thấy rằng trong các tác phẩm văn học Nga, số lượng nhân vật thường rất lớn. Do đó, người đọc cần phải theo dõi tỉ mỉ và tập trung cao độ để nắm bắt được cốt lõi của câu chuyện. Với hạn chế về dung lượng, tác phẩm văn học không thể khắc họa từng nhân vật một cách chi tiết và toàn diện. Chính vì vậy, tính cách của nhân vật cần phải được thể hiện rõ nét ngay từ đầu, tạo ấn tượng mạnh mẽ để giúp người đọc dễ dàng nắm bắt những đặc điểm nổi bật của họ.

Ngoài tính cách, nghề nghiệp của nhân vật cũng thường xuyên gắn liền với tên gọi. Các tác phẩm văn học Nga thường miêu tả những câu chuyện cuộc đời và tầm nhìn của tác giả, trong đó nghề nghiệp của nhân vật là một yếu tố quan trọng. Để tiết kiệm dung lượng và làm nổi bật nghề nghiệp, các nhà văn thường lựa chọn phương thức ẩn giấu trong tên gọi của nhân vật. Điều này không chỉ giúp người đọc dễ dàng hình dung khung cảnh và nội dung công việc của nhân vật, mà còn khắc họa nhanh chóng bối cảnh xã hội, nghề nghiệp mà nhân vật đang trải qua.

Tính cách và số phận luôn đi đôi với nhau. Tính cách của nhân vật chính là hình thức nghệ thuật thể hiện số phận của họ. Một nhân vật có tính cách như thế nào sẽ có một số phận tương ứng. Điều này khiến cho số phận nhân vật trở thành một yếu tố rất quan trọng trong việc xây dựng câu chuyện. Khi đọc một tác phẩm văn học, những gì người đọc cảm nhận sâu sắc nhất thường là số phận, tình cảm, và cảm xúc của các nhân vật. Những yếu tố này giúp tác phẩm trở nên sống động và khiến người đọc suy ngẫm lâu dài về cuộc sống, nhân sinh quan, và các giá trị đạo đức.

Như vậy, việc hiểu ý nghĩa của tên nhân vật không chỉ giúp người đọc nhận diện được bản chất và đặc điểm của nhân vật mà còn giúp họ nhận ra được chủ đề và thông điệp mà tác giả muốn truyền tải. Qua tên gọi, người đọc có thể cảm nhận được thái độ của tác giả đối với các vấn đề xã hội, từ đó nhận ra được giá trị tư tưởng của tác phẩm. Tên nhân vật chính là điểm khởi đầu, là hạt nhân tạo nên cốt lõi của câu chuyện, là con đường để người đọc khám phá các tầng sâu trong tác phẩm văn học Nga.

3. Kết luận

Việc tận dụng triệt để các đặc điểm cấu trúc của họ người Nga đã hình thành nên một truyền thống lâu đời trong văn học Nga, đặc biệt là trong việc đặt tên cho các nhân vật. Tên gọi không chỉ là một yếu tố đơn thuần, mà đã trở thành một phương tiện mạnh mẽ để các nhà văn truyền tải thông điệp, thể hiện nét đặc trưng văn hóa, tính cách, và số phận của nhân vật. Nhờ vậy, tên gọi trong văn học Nga không chỉ đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển văn học, mà còn giúp quảng bá văn hóa Nga ra thế giới.

Thứ nhất, ngôn ngữ và văn hóa ẩn chứa trong tên các nhân vật đã trở thành một phần quan trọng trong văn học Nga, góp phần tạo nên dấu ấn đặc biệt của nền văn học này. Các tên gọi trong tác phẩm phản ánh sắc thái ngôn ngữ và tư tưởng của xã hội Nga qua các thời kì, làm nền tảng cho sự phát triển văn học Nga và thậm chí ảnh hưởng đến văn hóa toàn cầu.

Thứ hai, nghiên cứu tên riêng trong văn học Nga cung cấp một công cụ quan trọng để hiểu sâu hơn về ngôn ngữ và văn hóa Nga. Tên gọi không chỉ là biểu tượng của cá nhân mà còn chứa đựng các giá trị văn hóa, xã hội và lịch sử. Phân tích các tên nhân vật giúp người đọc hiểu rõ hơn về tác phẩm, khám phá tư tưởng, cảm xúc và thái độ của tác giả, từ đó giúp nâng cao khả năng học tập tiếng Nga cũng như hiểu biết về văn hóa Nga.

Thứ ba, việc nghiên cứu tên nhân vật cũng góp phần thúc đẩy việc truyền bá văn hóa Nga ra thế giới. Tên các nhân vật trong các tác phẩm văn học đóng vai trò quan trọng trong việc truyền tải các giá trị văn hóa của dân tộc. Các tác phẩm văn học Nga, qua việc miêu tả sinh động các nhân vật với tên gọi đặc trưng, giúp công chúng quốc tế dễ dàng tiếp cận và cảm nhận văn hóa Nga. Văn học Nga không chỉ là sản phẩm của một nền văn hóa, mà còn là “người mở đường” đưa những giá trị này lan tỏa khắp thế giới.

Ngày nay, tầm quan trọng của tên riêng trong văn học Nga đã được nhiều nhà nghiên cứu khẳng định. Các nhà nghiên cứu như M.M. Bakhtin đã chỉ ra rằng tên riêng trong tác phẩm văn học không

chỉ là một phần của ngôn ngữ mà còn chứa đựng các tầng lớp ý nghĩa sâu xa. Phân tích tên gọi giúp chúng ta hiểu rõ hơn về mối quan hệ giữa tên và số phận nhân vật, cũng như cách mà tên gọi thể hiện thái độ, cảm xúc và suy nghĩ của tác giả.

Bằng cách phân tích tên nhân vật từ góc độ ý đồ sáng tạo của tác giả, chúng ta có thể nắm bắt được những yếu tố nghệ thuật của tác phẩm, hiểu được các biểu tượng tiềm ẩn trong tên gọi. Tên không chỉ phản ánh tính cách, ngoại hình của nhân vật mà còn mang theo những tình cảm, suy tư của tác giả, từ đó làm tăng thêm giá trị nghệ thuật và sức hấp dẫn của tác phẩm. Hiểu đầy đủ ý nghĩa của tên gọi sẽ giúp người đọc tiếp cận tác phẩm một cách sâu sắc hơn, thấu hiểu toàn bộ bức tranh tư tưởng mà tác giả muốn gửi gắm,...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Abaev, V.I. (1958), *Ngữ nguyên học của tên riêng Nga*. Publishing House of the Academy of Sciences of the USSR.
2. Belinsky V.G. (2000), *Anh hùng thời đại chúng ta: Sáng tác của M.Lermontov*. Akademia.
3. Golub I.B. (2010), *Phong cách của ngôn ngữ Nga*. Azyki Slavyanskikh Kul'tur.
4. Mikhailov, A.M. (1996), *Tên Nga: Nguồn gốc và ý nghĩa*. Russian Language Publishing House.
5. Nikonov V.A. (1974), *Tên và Xã hội*, Nauka Publishing House.
6. Tarasova, L.V. (1982), *Tên gọi và số phận: Ý nghĩa tâm lý của tên gọi người Nga*. Politizdat Publishing House.
7. Tomasevsky B.V. (1996), *Lí thuyết văn học*. Publishing House "Journalistic Views.
8. Trubachev, O.N. (1988), *Từ điển tên riêng của người Nga*. Nauka Publishing House.
9. Zhuravlev A.P. (1991), *Ấm thanh Ý nghĩa*. Publishing House of the Academy of Sciences of the USSR.1.

Meanings of characters name in russia literature works

Abstract: Characters in Russian literary works are often constructed to reflect social realities and the author's worldview. When developing characters, authors link them to the central issues of their works, thus creating a distinct "label" for each character. This label helps readers recognize the essence, personality, and fate of the character, as well as the overarching themes of the work. This paper examines the names of characters in the works of A.S. Pushkin, N.V. Gogol, F.M. Dostoevsky, and others; it analyzes the meanings and relationships between names and character imagery, aiming to elucidate the appeal of rhetorical devices in Russian literature and provide a deeper understanding of these classical works.

Key words: Russian literature; proper name meaning; Russian proper name; Old Russian name; character's name.

STT	TÁC GIẢ	TÁC PHẨM	TÊN NHÂN VẬT
1	Н.В. Гоголь (N.V. Gogol)	Ревизор (Quan thanh tra)	Пуговицын (Pugovicin)
2			Сквозник (Skvoznik)
3			Дмухановский (Dmykhanovsky)
4			Хрестаков (Khrestankov)
5		Тарас Бульба (Taras Bulba)	Лемиш (Lemish)
6			Пысаренко (Pysarenko)

7		Мёртвые души (Những linh hồn chết)	Манилов (Manilov)
8			Коробочка (Korobochka)
9			Ноздрёз (Nozdryoz)
10			Шинель (Chiếc áo khoác)
11			Портрет (Bức chân dung)
12	И.А. Крылов (Krylov)	Проказники (Những người nghịch ngợm)	Рифмохват (Rifmokhvat)
13			Рифмокрад (Rifmokrat)
14			Тянислов (Tyanislov)
15			Ланцетин (Lansentin)
16	А.С. Грибоедов (A.S. Griboyedov).	Горе от ума (Những tai họa thông minh)	Молчалин (Molchalin)
17	А.С. Пушкин (A.S. Pushkin)	Евгений Онегин (Evgeny Onegin)	Онегин (Onegin)
18	М.Ю. Лермонтов (M.Yu. Lermontov).	Герой нашего времени (Anh hùng thời đại chúng ta)	Печорин (Pechorin)
19	Антон Павлович Чехов (Anton Pavlovich Chekhov).	Смерть чиновника (Cái chết của một quan chức)	Червяков (Chervyakov)